

ULUSLARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“Ataerkil Yapının Geçerliliği”

Sözcük Sayısı:3719

Kategori: Kategori 1

Araştırma Sorusu: Seray Şahiner’in “Hanımların Dikkatine” adlı yapıtında modern yaşamdaki kadının varlığının ataerkil yapıdan etkilenişi nasıl işlenmiştir?

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

1.	GİRİŞ.....	1
2.	ÇALIŞAN KADININ MODERN YAŞAMDAKİ VARLIĞI.....	4
	2.1 Erkek Odaklı Yaşam.....	4
	2.2 Kadının Kadına Bakışı.....	8
	2.3 Kadının Kendi Gerçeğine Kulak Tıkaması.....	10
3.	EV HANIMININ MODERN YAŞAMDAKİ VARLIĞI.....	12
4.	SONUÇ.....	14
5.	KAYNAKÇA.....	17

1. GİRİŞ

Ataerkil yapı, kadınların üzerinde baskı kuran, kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel bir özelliğe sahiptir. Ataerkil yapının baskın olduğu evlerde ve toplumlarda yetişmiş kadınlar, bu yapının etkisiyle varoluşlarını gerçekleştirme yolunda engellerle karşılaşmışlardır. Kadınlar, varoluşlarını gerçekleştirmeye çalışırken zorluklarla mücadele etmek ve baskılardan kurtulmaya çalışmak zorunda kalmışlardır. Toplumdaki cinsiyet rolleri, ekonomik bağımlılık ve içselleştirilmiş normlar ataerkil yapının etkisiyle oluşmaktadır. Günümüz dünyasında modern kadın figürü kendi ayakları üzerinde duran ve ekonomik bağımsızlığa sahip olan “Batılılaşma” örneği olarak görülmektedir. Modern yaşama ayak uydurmaya çalışan, eğitilmiş ve kendi ayakları üzerinde duran kadınlar bile erkeklerin üstünlüğünü kabullenmiş ve varoluşlarını erkeklerin yaşamındaki yerlerine göre değerlendirmeye çalışmışlardır. Bu durum modern yaşama bile ataerkil yapının izlerinin taşındığını ve kadınların bu baskı altında kaldıklarını yansıtmaktadır. Bu yapının etkisinden çıkmaya çalışan kadınlar eğitim ve kariyer alanında mücadele etmiş buna rağmen varoluşlarını gerçekleştirememişlerdir.

Bu tezde Seray Şahiner’in toplumdaki içselleştirilmiş normlar, cinsiyet rolleri ve baskıların kadınların varoluş mücadelesine etkilerini yansıtan *Hanımların Dikkatine* adlı yapıtı incelenmiştir. Tezin araştırma konusu, modern yaşamdaki kadın figürlerinin ataerkil yapının etkisiyle gerçekleştirdikleri varoluş mücadelesinin incelenmesidir.

Seray Şahiner’in *Hanımların Dikkatine* adlı yapıtında kadının varlığının geleneksel yapıdan nasıl etkilendiği kısa öyküler aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Seray Şahiner, bu etkileri odak figür üzerinden anlatmak yerine farklı karakterlerin yaşadığı durumlar üzerinden anlatmayı tercih etmiştir, durumları aktarırken sık sık iç monolog ve iç çatışma tekniğinden yararlanarak kadın figürlerinin iç

dünyasını okuyucuya yansıtmayı amaçlamıştır. Eserde yer verilen döngü aynalık tekniği, yaşanan kadın problemlerinin modern yaşamda bile değişmediğini ve yapıttaki her kadının aynı problemi yaşadığını göstermektedir. Kadınların döngü halinde benzer ilişkiler yaşamaları ve bu ilişkilerde kendi varlıklarını erkek gözünden yaratmaya çalışmaları vurgulanmaktadır: “bir hayat arkadaşı olmak için biçilmiş kaftan olduğumu fark edecek.” (Şahiner, s.49) Kadınların, erkek odaklı yaşam biçimleri eserde farklı figürlerle desteklenmektedir.

Yapıta *Hanımların Dikkatine* adının verilmesi yazarın okuyucuya seslenişini ve yaratmaya çalıştığı farkındalık duygusunu göstermektedir. “Hanımların Dikkatine” ifadesinin öykülerde leit motiv olarak karşımıza çıkması, yazarın kadınlarda bilinç uyandırma çabasını vurgulamaktadır. Şahiner, toplumdaki normların kadınların yaşamındaki etkilerini, yarattığı kalıpları ve sınırlamaları montaj tekniğini kullanarak okuyucuya sunduğunu bir röportajında belirtmektedir.

“Sistemin hayatımıza kampanyalar, sloganlar, ikazları içeren dış metinlerle dikkatimizi çekerek, bilinçaltımız suretine bürünerek, yaşamımızı nasıl yönlendirdiğine odaklandım. Filmlerden öğrenilen aşk, masallardan kurgulanan gelecek; reklam kampanyalarının sunduğu ilişki modelleri, pozitif düşünce kitaplarının aktardığı iyimserlik; sağlık formlarının sorguladığı cinsellik; banka müşteri hizmetlerinin belirlediği “memnuniyet” kriterlerinden kotardıklarıyla kendilerine bir hayat biçmeye çalışan kadınlar var kitapta.”

(1)

Seray Şahiner ’in *Hanımların Dikkatine* adlı eserinden söz ederken verdiği bu cevap, metinler arasılık tekniğiyle kullanılan reklam metinlerinin yarattığı kalıpları ve bu kalıpların oluşturduğu

(1): Şahiner S. (2012). (Şahiner, 2012)Edebiyat Haber.

mükemmel kadın figürünü aktarmaktadır. Öykülerde reklam kampanyalarına ve film sahnelerine sık sık yer verilerek toplumsal normlar doğrultusunda yönlendirilen yaşam biçimleri vurgulanmak istenmiştir.

Yapıtta aynı günde geçen, farklı kadın figürleri üzerinden anlatılan dokuz öyküde kadının varoluşunda etkili olan ataerkil yapının izleri anlatılmaktadır. Bu değerlendirme de dokuz öyküden beşi kullanılacaktır (Fesleğen, Bikini Bölgesi, Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi, Ceylan Yürüyüşü, Pamuk Prenses ve Avcı). Modern yaşama uyum sağlamaya çalışan fakat ataerkil yapının etkisinden kurtulamayan kadınlar, farklı kadın figürleri üzerinden okuyucuya tanıtılmaktadır. Eserdeki kadın figürler; varoluşlarını bireysel olarak değil erkeklerin hayatında var olma, yer edinme olarak görmektedirler. Bu ortak sorun yapıtta erkeğin gölgesi altında kalan farklı kadın figürleri üzerinden okuyucuya aktarılmakta, gelecek nesillere ataerkil yapının izlerinin taşındığını göstermektedir.

Odaklanacağımız yapıtta ilgili yapılan kaynak taramaları sonucunda daha önce hiçbir çalışma yapılmadığı görülmüştür; bu yapıtta, farklı dil ve anlatım tekniklerine yer verilmesi okuyucuda ilgi uyandırmıştır. Eserde kullanılan tekniklerle kadının iç dünyasına ve iç dünyasındaki düşünce akışına yer verilmiştir. Kadınların erkek merkezli yaşamı sonucunda gördüğü değersizlik, yapıtta kullanılan yazınsal tercihlerle okuyucuya aktarılmaktadır. Erkeklerin hayalindeki kadın formuna girmeye çalışan kadın figürleri, eserde tekrarlanan olaylarla vurgulanmaktadır.

Bu değerlendirmede ataerkil yapının çalışan kadınların ve ev hanımlarının modern yaşamdaki varlığına etkilerinden söz edilecektir. Çalışan kadınların modern yaşamdaki varlığı “erkek merkezli yaşam, kadının kadına bakışı ve kadının kendi gerçekliğini görmezden gelmesi” başlıkları altında ele alınacaktır. Bu başlıkların hepsi, ataerkil yapının oluşturduğu etkiler üzerinden değerlendirilecektir.

2. ÇALIŞAN KADININ MODERN YAŞAMDA VARLIĞI

2.1 ERKEK ODAKLI YAŞAM

Toplumda modern yaşamın sonucu olarak kendi ayakları üzerinde duran, eğitilmiş ve kariyer sahibi kadınların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ataerkil yapının oluşturduğu baskılardan ve sınırlamalardan kaçmaya çalışan kadınlar, iş gücü sahibi olarak erkek odaklı yaşamdan kurtulmaya çalışmaktadırlar. Modern yaşamda ekonomik bağımsızlık elde ederek kendi varlığını oluşturmaya ve birey olmaya çalışan kadınlar yaygınlaşmaktadır. Erkek merkezli yaşam, toplumda ataerkil yapının izlerinin taşındığını ve kadınların ekonomik bağımsızlık elde etmelerine, modern yaşama geçmelerine rağmen bu geleneksel düzenin etkilerinden çıkamadıklarını göstermektedir. Kendi varlıklarını erkeğin gölgesi altında oluşturmaya çalışan, hayatlarını erkek olmadan devam ettiremeyen ve erkek odaklı yaşayan kadınlar bu eserde okuyucuya farklı figürler üzerinden anlatılmaktadır. Seray Şahiner *Hanımların Dikkatine* adlı yapıtında erkek merkezli yaşayan kadın figürlerini iç monolog, iç çatışma ve simge yazınsal tercihlerinden yararlanarak okuyucuya aktarmıştır.

Kadının kariyer sahibi olması ataerkil yapıdan kurtulduğu anlamına gelmemektedir. Bu yapıtta “Fesleğen” adlı hikâyede kadın kimliğini temsil eden odak figür Sibel; ekonomik bağımsızlığa sahip olup akademisyen kadın figürü olmasına rağmen kendi varlığını erkek üzerinden değerlendirmektedir. Erkeğin hayalindeki kadın olmaya ve yaşamını ataerkil yapının şekillendirdiği birey olarak devam ettirmeye çalışmaktadır: “Buluşurlarsa, kahvaltı esnasında gazete okunmasına kızmayan, yanındayken bir erkeğin kendi hayatına rahatça devam edebileceği kadın olduğunu göstermeliydi tabii.” (Şahiner, s.47) Bu alıntıdaki “-meli, -malı” ekinden kadının üzerinde egemenlik kurmaya

alışan erkeğin istediği kadın olma zorunluluğu ve bu durumun yarattığı sorumluluk duygusu okura aktarılmaktadır. Erkeklerin zihnindeki ideal kadın figürüne bürünme abasası yansıtılmaktadır. “Kendi hayatına rahatça devam edebileceği” ifadesiyle kadının, erkeğin hayatındaki yükleri hafifletme ve hayatını kolaylaştırma rolüne sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum, modern yaşama ataerkil yapının izlerinin taşındığını kanıtlamakta ve kadının erkeğin hayatında sadece bir yardımcı rolüyle varlığını oluşturabileceğini, kendini odağa koymadığını ve kendi bireysel varlığını gerçekleştiremediğini göstermektedir.

Toplumdaki içselleştirilmiş normlar ve baskılar geleneksel yapının izlerinin sürdüğünü göstermektedir: “Artık normal olacağım!” (şahiner, s.48) Erkeklerin hayalindeki kalıplara uygun olmak, bu alıntıdaki “normal” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu eserde normal olmak, toplumsal normlara ve kalıplara uygun davranmak olarak değerlendirilmektedir. Kullanılan noktalama imleri, durumu vurgulamak için tercih edilmiştir. Yapıtta ataerkil yapının devam ettiği toplumları yansıtan kadınlar, “ideal kadın” figürüne benzemeye çalışırken kendi benliklerinden uzaklaşmaktadırlar. Bu yapıtta da kendi isteklerini ve düşüncelerini arka planda tutup toplumsal normların şekillendirdiği ideallere göre hareket eden kadın figürlere odaklanılmıştır. Ataerkil yapıda yaygın görülen ikinci eř, kuma getirme anlayışı; yapıtta modern kadının yaşamında řu şekilde yansıtılmaktadır. “Kız anlamış mesela benim varlığımı. Evine gittiğimde kızın tarağıyla saımı taramıştım.” (şahiner, s.54) alıntısından kadının varoluş abasasını, “asıl kadın” olarak gerçekleştirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Karşılarındaki erkeği elde etmeye ve erkeğin hayatındaki tek kadın olmaya çabalayan kadınlar aldatıldıklarıının bilincinde olmalarına rağmen bunu umursamamaktadırlar. Ataerkil kültürlerde erkeğin çok eşliliği içselleştirilmiş bir durumdur, bu eserde de bu kültürün izlerinin taşındığı, kadının sürekli aldatılması ve erkeğin farklı farklı sevgilisinin olmasından anlaşılmaktadır. Bu bakış açısı toplum ve kadın tarafından kabullenilmiş, normalleştirilmiştir.

Bu hikâyenin adı olan “Fesleğen” yapıtta odak figürün yer yer kendiyle özdeşim kurduğu ve yapıttaki kadınları temsil eden bir simge olarak okuyucuya aktarılmaktadır. Fesleğen, yapıtta toplumdaki kadınları temsil etmek için kullanılmıştır: “Ne kadersiz çiçek bu fesleğen, kadersizliği, kolay ele gelir olmasından, strateji bilmez, hemen sevdirebilir kendini, okşarsın, elinde kokusu kalır; kendini öyle kolay ele verir ki geri dönüp tekrar okşama ihtiyacı duymaz kimse.” (Şahiner, s.54) Bu alıntıdan yola çıkarak erkeklerin kadını kolayca elde edebildiği ve elde ettikten sonra kadınların değer görmedikleri vurgulanmaktadır. Kendi bedensel ve ruhsal değerini bilmeyen kadınlar, yapıtta fesleğen simgesiyle okuyucuya aktarılmıştır; fesleğenle kadınların ortak özellikleri olan “kadersizlik ve kolayca elde edilebilir” olma durumu aktarılmaktadır. Odak figürün “kader” kavramına yüklediği anlamla bu kültürün izlenimini görmek mümkündür. Kendi seçimiyle değiştirebileceği bu durumu değişmesi mümkün olmayan “kader” ifadesi ile yansıtmaması, karakterin normlara hapsedildiğinin göstergesi olarak okura hissettirilmektedir. Kadınların erkek odaklı yaşaması, her durumda onlara ayak uydurması, boyun eğmesi bu alıntıyla desteklenmekte ve fesleğen ile temsil edilmektedir. Yapıttaki karakterler, geçmişten getirdikleri geleneksel yapının izlerini hâlâ sürdürmektedirler: “evvel ezel ikinci kadındım” (Şahiner, s.55) Ataerki yapının etkilerinden çıkılamaması ve bu yapının kolay kolay değiştirilemez oluşu alıntıdaki “evvel ezel” ifadesiyle vurgulanmaktadır. Kadınlar bu geleneksel yapıyı kabullenmiş ve sahip oldukları eğitim, kariyerle bunu değiştiremeyeceklerini içselleştirmişlerdir. Bu hikayedeki Sibel figürü kariyerinde başarılı olmasına rağmen ataerki düzene boyun eğmekte ve bir erkeğin hayatında ikinci kadın olmayı kabullenmektedir. Bu alıntı, bu durumun her zaman böyle devam edeceğini ve eğitimin bu düzeni değiştiremediğini okuyucuya sezdirmektedir.

“Bikini Bölgesi” adlı hikâyede ise ideal modern kadın figürü, Nergis karakteri üzerinden okuyucuya aktarılırken toplumun geçmişten getirdiği kalıplara da değinilmektedir. ““Ne orijinal kız,” demeliydi,

“dünyası ne kadar geniş, kendini ne kadar geliştirmiş, kimseye benzemiyor...” (Şahiner, s.107) Eserdeki Nergis figürü “modern kadın” figürünü temsil etmektedir, kendi ayakları üzerinde durmakta ve kişisel bakımına çok dikkat etmektedir. Fakat Nergis’in bu özelliklerinin hepsi kendi kişisel gelişimi için değil erkeklerin gözüne girme çabasından kaynaklanmakta, eserde yine farklı bir kadın karakteri üzerinden erk odaklı yaşam okuyucuya anlatılmaktadır.

Yapıtta, kadınların erkeğe bağlılık duygusuyla hareket ettikleri ve hayatlarını erkeklere göre yönlendirmeleri vurgulanmaktadır. Modern yaşama geçildiği zannedilen dönemi yansıtan bu eserde bile ataerkil yapının etkisinin kadınlar üzerinde oluşturduğu baskı fazlasıyla hissedilmektedir. Geçmişten günümüze gelen, “kadın erkeğine bağlı olmalı” algısı bu eserde sıklıkla belirtilmektedir. “Nurgül’ün adamı kendisine büyüyle bağladığı söyleniyordu.” (Şahiner, s.116) alıntısıyla erkeğin kadına bağlılığının imkansızlığı okuyucuya aktarılmaktadır. Bir erkeğin eşine bağlı oluşunun imkansızlığı “büyü” ifadesiyle vurgulanmaktadır. Eserde, ataerkil yapıdan modern yaşama geçilmiş gibi gösterilse de içselleştirilmiş normlar toplumda kadın-erkek ilişkilerindeki ikircikli yapı geçerliliğini sürdürmektedir. Erkeklerin de kadınlarda olduğu gibi eşine bağlı oluşu modern yaşamda normal bir durum iken ataerkil yapıda normal karşılanmamaktadır, bu alıntıyla ataerkil yapının hâlâ kabul gördüğü okura gösterilmektedir.

“Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” adlı hikâyede eserdeki çoğu kadın figürü yer almakta ve hepsinin erk odaklı yaşamı vurgulanmaktadır. Yapıtta yer alan kadın figürlerinin çoğu; kendi ayakları üzerinde durmakta, bakımlı ve eğitilmiş kadınlar olarak okuyucuya sunulmaktadır bu duruma rağmen hayatlarını erk merkezli yaşamaya devam ettirmekte ve erkeğin gölgesi altında yaşamaktan kurtulamamaktadırlar. “Üç kuruşluk mahalle kızı numaralarıyla adam tavlayacaktık madem, ne diye bunca okul okuduk?” (Şahiner, s.160) sözde soru cümleleriyle toplumun özellikle kadın bakış

açısındaki yanlışlığı eleştirel bir tutumla okuyucuya yansıtılırken modern yaşamdaki eğitimli kadın figürü ve eğitimin asıl amacı yanlış anlaşıldığı vurgulanmaktadır. Bu ifadeden yola çıkarak eserdeki kadın figürlerinin eğitim alma amaçlarının yine erkeklerin gözüne girmek olduğu, karakterin diyaloglarına yansıyan öz eleştiriyile okuyucuya aktarılmaktadır. Eserde yer alan bu alıntı “modern kadın” figürünün yanlış anlaşıldığını ve kadınların varoluşlarını erkeğe göre konumlandırıdıklarını kanıtlamaktadır. Yapıtta yer alan erkek ve kadın figürleri ataerkil yapıyı sürdürmekte ve bir yandan modern yaşama ayak uydurmaya çalışırken geleneksel yapıdan da kopamamaktadır.

Yapıtta yer alan “Kısa Metraj Rüyalara Limited Şirketi” adlı hikâyede kadının değer görme arzusu hastalık, kaza gibi olumsuz bir durumla koşullanmış bile olsa tercih edilen bir durumdur: “başıma bir şey gelse, Mehmet mecbur hastaneye gelecek.” (Şahiner, s.171) kadın figürün kendi can sağlığından önce Mehmet karakterini düşünüyor olması kendilerine önem vermediklerini ve yaşamlarını erkeklere bağımlı biçimde sürdürdüklerini okuyucuya göstermektedir. Kadın hikayedeki Mehmet figürünün ilgisini çekmek ve ondan değer görmek için kendi canını hiçe sayan kadın kimliğinin kadınların bireysel varoluş gösteremediklerini, varoluşlarının temelinde erkeklerin olduğunu kanıtlamaktadır.

2.2 KADININ KADINA BAKIŞI

Günümüzdeki modern yaşamda, kadınların hemcinslerine destek vermesi yaygın bir şekilde gözlemlenmektedir. Kadınların hemcinslerini koruması, sahip çıkması gereklilik ve sorumluluk olarak görülmektedir. Seray Şahiner ‘in yazdığı *Hanımların Dikkatine* adlı yapıtta kadının kadına karşı tutumu modern yaşamdakinden farklı olarak işlenmiş ve ele alınmıştır.

Kadının, kadın üzerinde üstünlük kurma çabası yapıttaki “Ceylan Yürüyüşü” adlı hikâye ile okuyucuya sunulmaktadır. Yapıttaki bu hikâyede, ataerkil yapının anne-kız ilişkisine etkisi

vurgulanmakta, annenin kızıyla kurduğu iletişime dikkat çekilmektedir. “Annesi de kızdı mı “Sürtük” diye bağırılmaz mıydı Reyhan’a...” (Şahiner, s.13) Bu alıntıda, Reyhan figürünün aile ilişkileri ve toplumdaki kadın- kadın ilişkileri gösterilmektedir. Alıntıda verilen “Sürtük” ifadesinin çift tırnak ile verilmesi yazarın kadının ahlaki değerlerine vurgu yapmayı amaçladığını kanıtlamaktadır. Bu ifade, toplumdaki namus anlayışının kadın üzerinden değerlendirildiğini ve yorumlandığını, toplumda namus kavramına bakışta cinsiyet rollerinin baskın olduğunu okuyucuya sezdirmektedir. Anne figürünün sinirlendiği zaman kendi öz kızı için “Sürtük” ifadesini kullanması, kadının kadını küçük düşürdüğünü ve en ufak bir olayda namussuzlukla suçladığını göstermektedir. Bu durum, ataerkil yapıdan modern yaşama taşınan katı namus anlayışının varlığının sürdüğünü kanıtlamaktadır. Namus kavramının yapıtta farklı hikayelerde yinelenmesi, toplumdaki katı normlara ve kalıplara dikkat çekmek içindir. Eserde namus kavramı, sevgilisini farklı kızlarla aldatan erkek figürler yerine, kariyer sahibi ve kendi ayakları üzerinde duran kadınlar üzerinden işlenmektedir.

Yapıttaki “Fesleğen” hikayesinde kadının kadını küçümsemesi yazar tarafından farklı üslup ve anlatım biçimleriyle okura aktarılmaktadır. Kadının, kendi fiziksel özelliklerini diğer kadın figürlerle karşılaştırması onun objeleştirildiğini ve varlığının değerini dış görünümü ile ilişkilendirdiğini göstermektedir: “O bıyıklı Ayça bile doktoraya başladı da arada hocanın yerine derse dahi giriyor.” (Şahiner, s.51) Eserdeki kadın figürleri kendilerini diğer kadın figürleriyle erkek için yarıştırmakta ve kıyaslamaktadır. Bu alıntıda kadın figürünün “bıyıklı” olarak betimlenmesi kadının toplumda fiziksel özellikleriyle ön planda tutulduğunu, toplumun yarattığı ideal kadın figürüne uymayan kadınların eleştirildiğini okuyucuya kanıtlamaktadır. Alıntıda yer alan “bile” bağlacı karşıdaki kadın figürünün küçümsendiğini vurgulamak için tercih edilmiştir. Sibel figürü kendisini Ayça ile kıyaslamakta, ayakları üzerinde duran kadın figürünü toplumsal güzellik algısına uymadığı için eleştirmektedir. Bu

durum, kadının hemcinsiyle yarattığı rekabeti okuyucuya yansıtırken kadının kadına bakışındaki ataerkil etkiyi ve objeleştirmeyi vurgulamaktadır.

2.3 KADININ KENDİ GERÇEĞİNE KULAK TIKAMASI

Toplumda değer görmeyen kadın figürleri yaşadıkları ilişkilerde de çoğunlukla değersizleştirilmektedir. Hissettikleri değersizlik duygusunun yanı sıra kendilerine yapılan saygısızlıklara da boyun eğmekte ve bu olumsuzlukları görmezden gelmektedirler. Kadının erkeğin gölgesi altında, baskıyla yaşaması ataerkil düzeni benimseyen toplumlarda içselleştirilmiş bir durum olarak görülmektedir. Maddi imkânsızlık yaşayan kadın figürler, erkek figürlere bağımlı olarak hayatlarını sürdürmekte ve çoğu olumsuzluğu görmezden gelmektedirler.

Eserde, çoğu hikâyede kadının erkekler tarafından değersiz ve çaresiz hissettirilmesi işlenmektedir. Bu duruma karşı sessiz kalan kadınlar, farklı odak figürler üzerinden farklı hikayelerle okuyucuya aktarılmaktadır. “O bize dar olan vakitlerin kimlere harcandığını bilmiyoruz sanki! İrkildi. Boş bulunmuştu.” (Şahiner, s.49) alıntısıyla kadın figürün iç konuşmasıyla okuyucuya aktarılmaktadır. Yazar, iç monolog tekniğini kullanarak Sibel figürünün yaşadığı bilinç akışını okuyucuya aktarmayı amaçlamaktadır. Karakterin iç konuşması, olduğu durumun farkında oluşunu fakat kabullenmek istemeyişini, gerçeklere göz yumuşunu göstermektedir. Sibel figürünün iç dünyası iç monologların yanı sıra Tanrısal bakış açısı ile de derinleştirilmektedir: “İrkildi” ve “Boş bulunmuştu” ifadeleri Sibel’in gerçeklerden korktuğunu ve bu nedenle kaçtığını, onları kabullenmek istemeyişini kanıtlamaktadır. Kadın figürünün aldatılıyor olduğunun farkında olmasına rağmen, elindeki erkeği kaybedeceğini düşünmesi nedeniyle gerçeklere göz yumması alıntıyla desteklenmektedir. “Hafiften bir iz kaldı ama perdenin ucunu içe kıvrırırsa görünmezdi.” (Şahiner, s.45) simgesel anlatım

aracılığıyla kadınların saklama ve göz ardı etme huyunun toplumda alışkanlık haline getirildiği okura hissettirilmektedir.

“Pamuk Prenses ve Avcı” adlı hikâyede de kadının romantik bir bakış açısı ile okur karşısına çıkan kadın kimliğinin kurban rolünü gönüllülük esasına dayalı bir şekilde kabullenışı anlatılmaktadır. Yazar, eserdeki bu hikâyeyi zaman ve uzam ayrıntılarından uzak, kurgusal çeşitliliğin sınırlı tutulduğu küçürek hikâye türünde kaleme almıştır. Yazar, kurguyu kısa ve yoğun bir anlatımla okura aktarmıştır. Hikayedeki ayrıntıların bıraktığı boşlukların doldurulmasının okurun hayal gücüne bırakıldığı küçürek hikâyede, kadının erkeklerin gözünde kurban rolünde oluşu, kadının sonunu farkında olmasına rağmen erkeğe boyun eğişi ve varlıklarını erkeklere göre sürdürüşü “...Pamuk Prenses ve der ki: “Kalbimi niye almadın? Ben zaten onu sana vermek istiyordum.” (Şahiner, s.143) ifadeleri ile yansıtılırken “Pamuk Prenses ve Avcı” filminden alınan alıntıyla türler arasılik tekniğinden yararlanılarak masal-hikâye-sinemanın birbirini beslemesine dikkat çekilmektedir. Kadınların masal ve sinemanın aksine küçürek hikâyede sonunda kurban olacaklarını bile bile insan gibi yaşama ve yaşam hakkını kendi elleriyle erkek figürlere vermeleri eserin eleştirel bir tutumla yazıldığını göstermektedir. Ayrıca yazar, eserin genelinde montaj tekniğinden yararlanarak masalda, filmlerde, reklamlarda yansıtılan hayatın gerçek olmadığına altını çizmektedir. Erkek figürlerin onlarla evlenmeyeceğinin farkında olan kadın figürler değersiz görülmeyi kabul etmekte ve yaşanan olumsuz durumları yok saymaktadırlar.

Kadın figürlerin gerçeklere kulak tıkaması, geleneksel yapıdan taşınan bir durum olarak gözlemlenmektedir. Ataerkil toplumlarda, kadın figürleri yaşadıkları baskı ve cinsiyet eşitsizlikleri yüzünden yaşanan olaylara sessiz kalmak ve göz yummak zorunda kalmışlardır. “Kısa Metraj Rüyalar Limited Şirketi” adlı hikâyede kadının yaşadığı olumsuzlukların farkında olmasına rağmen onlara

sessiz kalması örneklendirilmiştir: “Eliyle sus işareti yapıp telefonla yan odaya geçti Mehmet. Sibel de susup içeriden Mehmet’in konuşmasını dinledi...” (Şahiner, s.158) Bu alıntıyla kadının ikinci kadın rolünü ve değersizleştirilmeyi kabullenışı kanıtlanmaktadır. Öyküleme tekniğinden yararlanılan bu bölümde Mehmet’in sus işareti sonrasında kadının kendine söylenenleri yapması toplumda kadının susturulmasına kanıttır.

3. EV HANIMININ MODERN YAŞAMDAKİ VARLIĞI

Ev hanımı rolü, ataerkil yapıda kadınlarla bütünleşmiş ve toplumsal kalıplardan biri haline gelmiştir. Ataerkil yaşamdan modern yaşama geçiş döneminde ev hanımı rolündeki kadınların sayısı gün geçtikçe azalmakta, kendi ekonomik bağımsızlığına sahip kadın figürlerinin sayısı artmaktadır. Bu durum ataerkil yapının zayıflamasında büyük bir rol oynarken cinsiyet eşitsizliklerinin yarattığı olumsuz durumları da azaltmıştır. Toplumda kadınların sorumlulukları ev işleri, çocuk bakmak ve yemek yapmak olarak belirlense de kadınların bu yorucu ve tek başına yapmak zorunda bırakılan görevler dışında kişisel gelişimlerinde rol oynayan pek çok eylemde de bulunmaları gerekmektedir. Geçmişten günümüze taşınan geleneksel düzenin korunmaya çalışılması ataerkil yapının izlerinin kanıtı olarak sunulmaktadır. Ev hanımı rolündeki kadınlar toplumda güçsüz olarak değerlendirilmekte ve bunun sonucunda erkek figürlerin gölgesinde kalmaktadırlar. Seray Şahiner ‘in “Hanımların Dikkatine” adlı eserinde ev hanımı rolündeki kadının modern yaşamdaki var olma mücadelesi okuyucuya aktarılmaktadır.

Modern yaşamdaki kadınların, bireysel varoluşlarını fiziksel özellikleriyle oluşturma çabaları eserde farklı kadın figürleri üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Ev hanımı rolündeki kadın figürlerinin bakımlı olma, çocuk bakma ve ev işleriyle yükümlü olma zorunluluğu toplumdaki içselleştirilmiş

normların yansıması olarak sunulmaktadır. Yapıttaki “Ceylan Yürüyüşü” adlı hikâyede ev hanımı rolü Reyhan karakteri üzerinden okuyucuya aktarılmakta, aile bağları üzerinden ataerkil yapının yarattığı baskılar verilmektedir. “Bu ailelerin, babalarının yanında sigara içemeyen, “komşuya gidiyorum” bahanesi olmasa işe gitmek dışında bir sebeple evden çıkamayan kızları, sokak ortasında mendil sallayacak, omuz titretecek, diz kıracak...” (Şahiner, s.10) alıntısıyla ataerkil yapının kız çocuğu üzerindeki baskısı ve yarattığı kısıtlamalar verilmektedir. Kadınların küçüklükten itibaren erkeğe itaat etme ve boyun eğme yükümlülüğüyle yetiştirilmesi, kadın figürlerin gelecekte de varlıklarını erkek figürler üzerinden yaratmaya çalışmalarına neden olmaktadır. Kızların baba evindeyken evin reisi kabul edilen baba figüründen korkması ve çekinmesi sağlanarak ileride evleneceği erkek figürüne boyun eğmesi amaçlanmaktadır. Seray Şahiner ’in yazdığı bu eserde aileden aktarılan geleneksel yapının ileride kadın figürlerinin varoluş mücadelesindeki olumsuz etkileri okuyucuya aktarılmaktadır. “Babası n’apardı adamı!..” (Şahiner, s.13) alıntısındaki ünlem, durumun ciddiyetini ve yarattığı gerginlik, korkunun okuyucuya hissettirilmesi sağlanmaktadır. Bu ifadenin yapıtta yinelenmesi, toplumdaki baskının geçmişte de gelecekte de hayatın her anında erkek egemenliğinin var olduğunu, olacağını hissettirmektedir. Anne aracılığıyla kız çocuğuna -Reyhan figürüne- aktarılan bu korku kadın kimliğinin varoluş mücadelesini kısıtlamaktadır.

“Ceylan Yürüyüşü” adlı hikâyede ev hanımı rolündeki kadının ailesi tarafından baskılanması anlatılmaktadır. “O yaştaki kızını el kapılarında çalıştıran adama, oh olsun...” (Şahiner, s.18) alıntısıyla Reyhan karakterinin anne ve babaya duyduğu nefret ve kin duygusu iç monolog tekniğiyle okuyucuya aktarılmaktadır. Yapıtta kadının sadece iç konuşmalarıyla fikirlerini özgürce (!) ifade ediyor olması, ataerkil toplumda kadının üzerindeki baskıdan dolayı fikirlerini dilediği gibi ifade edemediğini kanıtlamaktadır. Kurgudaki diyaloglarda susturulan ve düşüncelerini ifade etmesine izin verilmeyen ev hanımı figürünün gerçek düşünceleri sadece iç konuşmalarıyla verilmektedir. Bu

durum ataerkil yapının modern yaşama izlerinin taşındığının, toplumdaki ideal kadın figürünün itaatkâr olmasının beklendiğinin göstergesidir.

Yapıtta bulunan “Bikini Bölgesi” adlı hikâyede eski toplumsal kalıpların baskısı altında yetiştirilmiş kadın figürlerinin gelecekte bu izleri taşıyor olmaları vurgulanmaktadır. “Ne de olsa ped reklamı çıkınca kanalı değiştiren bir babanın kızıydı” (Şahiner, s.108) tinsel betimlemesi ile modern kadın kimliği ile yaratılan Nergis figürünün eski normların etkisi altında kaldığı anlatılmak istenmektedir. Aile bağları bu geleneksel yapıyı aktarmada büyük rol oynarken, bu yapının izleri modern yaşama geçilse bile hissedilmektedir. “Hanımların dikkatine; overlok makinesi, ayağınıza geldi. Halı, kilim, yolluk, paspas kenarına overlok çekilir. Beş dakikada yapılır, hemen teslim edilir.” (Şahiner, s.105) montaj tekniği ile hikâyede yer yer duyulan anons alıntısıyla Nergis figürünün ev hanımı tarafını kuvvetlendirmek amaçlanmış, ideal ev kadını imajı reklam metni kullanılarak pekiştirilmiştir. Hikâyenin akışını kesen bu anons, kadınların ev işlerinden sorumlu olduğunu ve en başından beri ev işleriyle tanımlandığını, okuyucuya sık sık hatırlatmaktadır.

4. SONUÇ

Toplumda önemli bir rol oynayan kadın figürü kendi varlığını oluşturmak için pek çok şey ile mücadele etmektedir. Verdiği bu mücadelede geçmişten taşıdığı geleneksel yapının dışına çoğunlukla çıkamamakta ve bu nedenle kendi varlığını erkek figürü üzerinden yaratmaya çalışmaktadır. Seray Şahiner ‘in modern yaşamda bireysel varoluş çabası gösteren kadın figürlerini işlediği “Hanımların Dikkatine” adlı yapıtında karakterlerin toplumda var olma, birey olabilme ve toplumun her alanında “Ben de varım!” diyebilme çabası okuyucuya aktarılmaktadır. Bu yapıt incelemesinde, iç monolog ve metinler arasılık teknikleriyle desteklenen beş hikâyeye ele alınmıştır. Kadın figürlerinin iç

dünyalarındaki gerçek duygu ve düşünceleri iç monologlar aracılığıyla okuyucuya aktarılmaktadır. Yapıtta diyaloglardan çok iç monologlara yer verilmiş olması, kadınların fikirlerini ve düşüncelerini ataerkil yapının etkisiyle özgürce ifade edememelerinden kaynaklanmaktadır. Hikayeler benzer olay ve durumların farklı kadın figürleri üzerinden anlatılmasıyla kurgulanmıştır. Kadın figürlerin modern yaşama ayak uydurma çabaları gösterilmeye çalışılırken ne yaparlarsa yapsınlar ataerkil yapıdan kurtulamayışları da vurgulanmaktadır. “Fesleğen”, “Bikini Bölgesi” ve “Kısa Metraj Rüyalar Limited Şirketi” adlı hikayelerde çalışan, ekonomik bağımsızlığa sahip ve eğitilmiş kadınların ataerkil yapının etkisiyle yaşadıkları varoluş mücadelesi anlatılırken “Ceylan Yürüyüşü” adlı hikâyede ev hanımı figürünün bireysel varoluş çabası ele alınmıştır. Yapıttaki “Pamuk Prens ve Avcı” hikayesinde ise küçürek hikâye tekniği aracılığıyla eserdeki kadın figürlerinin durumu öz bir anlatımla okura sunulmuştur. Bütün bu hikayelerde farklı kadın figürlerine yer verilmiş olunmasına rağmen, bütün kadın figürler geleneksel yapının izlerini taşımış ve erkek odaklı varlıklarını yaratma mücadelesi vermişlerdir. Her hikâyede kadın figürlerinin eğitim seviyeleri, aile yapıları ve karakterleri değişmekte fakat erkek figürlerin kadınlara karşı tutumu değişmemektedir. Yapıttaki erkek figürlerin kadınlara hissettirdiği değersizlik duygusu değişmemekte ve bu durum normalleştirilmektedir.

Yapıttaki farklı kadın figürleri üzerinden anlatılan dokuz hikâyenin aynı gün içerisinde yaşanıyor olması, erkek figürlerine bağımlı yaşama durumunun yaygınlığını okuyucuya göstermektedir. Bu eserde modern yaşama özenen; bunun için kendi kişisel bakımına, kariyerine ve eğitimine dikkat eden kadın figürler anlatılırken, ataerkil yaşamın geçmişten getirdiği erkeğin gölgesi altında yaşama dayatmasının da taşındığı okuyucuya aktarılmaktadır. Geçmişten günümüze taşınan bu bozuk ve çarpık düzenin kadın figürler tarafından kabullenilmesi; bu yapının etkilerinin hâlâ devam ettiğini, modern hayata geçilmesine rağmen geleneksel yapıda bir değişim gözlemlenmediğini göstermektedir. Bu öykü incelemesi “Çalışan Kadının Modern Yaşamdaki Varlığı” ve “Ev Hanımının Modern

Yaşamdaki Varlığı” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Kadın figürlerin, erkek figürler karşısında sergilediği tutum ve davranışların kadının; eğitim, kariyer ve ekonomik bağımsızlığıyla bir ilgisinin olmadığı okuyucuya gösterilmektedir. Eserde kadın figürlerin erkek figürlere bağımlı yaşaması, boyun eğişi ve değersiz görülmeyi kabullenışı bir işte çalışan veya çalışmayan figürler için ortak bir davranış özelliği olarak gözlemlenmektedir. Modern yaşama ayak uydurmaya çalışan kadın figürler, ailelerinden gördükleri erkek merkezli yaşamın etkisini sürdürmekte ve bu izler sonucunda kendi bireysel varoluşlarını erkeklerin hayatında yer edinerek yaratmaya çalışmaktadırlar. Seray Şahiner bu yapıtına “Hanımların Dikkatine” adını vererek kadınlara ataerkil yapının onları ne duruma düşürebileceğini ve bunlara karşı dikkatli olunması gerektiğini vurgulamayı amaçlamış, kadın figürlere aynalık görevi üstlenmiştir. Yazarın eserde bu ifadeyi tekrarlaması durumun ciddiyetini göstermeyi amaçlamıştır. Şahiner bir röportajında kendisine, kadın figürlerin erkekle olan ilişkileri sorulduğunda:

“Öyküde geçiyor meselâ, "onu koluna takıp yürüdüğün zaman herkes senin için, maşallah ne zeki kız ne esprili ne kadar akıllı ve güzel bir kız ki bu adamı takmış koluna yürüyor desinler." Gerçekten de kadınların kendine yüklediği etiketlerden biri de "şahane bir ilişki yaşamak" olduğu için böyle durumlara sıklıkla düşüyoruz. Tabi ki bunlar aşkı yadsıyan kadınlar değil ama ilişkiyle aşkı birbirine karıştırmış kadınlar aslında.” (2)

cevabını vermiştir. Bu cevap Seray Şahiner ‘in eserlerinde ele aldığı kadının erkekle olan ilişkilerinin hayatlarına nasıl yansıdığını göstermekle birlikte yazarın eleştirdiği, değiştirmeyi umduğu kadın figürünü de anlatmaktadır. Yapıttaki kadınlar, ekonomik bağımsızlıklarını elde etseler de tek başlarına kendi evlerinde yaşamlarını sürdürseler de kendilerini “özgür” olarak tanımlasalar da gerçekte ataerkil yapının normlarına “hapsolmuş” varlıklarını tam anlamıyla gerçekleştirememişlerdir.

(2): (Şahiner, Hanımların Dikkatine, 2011)

5. KAYNAKÇA

- Şahiner S. (2019). *Hanımların Dikkatine*. Everest Yayınları.
- Şahiner S. (2012). *Genç yazarlığım gençliğimden uzun sürmez, umarım*. Edebiyat Haber. (1)
- Şahiner S. (2011). *Hanımların Dikkatine*. Tumblr. (2)